

УДК 070.42(450)''19'' Фаллачі

**ФЕНОМЕН ОСОБИСТОСТІ ОРІАНИ ФАЛЛАЧІ
(КРІЗЬ ПРИЗМУ ІНТЕРВ'Ю ОДНІЄЇ ІЗ НАЙВІДОМШИХ
ЖУРНАЛІСТОК ХХ СТ.)**

А. Іщик

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, 79000, Львів, Україна, e-mail: journft@franko.lviv.ua*

Стаття знайомить з біографією італійської журналістки Оріани Фаллачі, знаменитої на Заході своїми контроверсійними художніми, журналістськими та публіцистичними виступами, і, водночас, практично невідомої в Україні. Автор розглядає особистість Фаллачі у світлі її інтерв'ю зі світовими лідерами, адже саме завдяки цим розмовам італійку почали називати найкращим політичним інтерв'юером новітніх часів та найвідомішою журналісткою. Особливий акцент у статті зроблено на персональних якостях Оріани Фаллачі, які, з одного боку, є успіхотворчим фактором її кар'єри, а з іншого — елементом журналістського стилю та методу італійки.

Ключові слова: Оріана Фаллачі, політичне інтерв'ю, влада, міфологізація особистості, нав'язування думок.

Питання ролі моральних, світоглядних, психологічних якостей журналіста у його повсякденній практичній роботі завжди залишатиметься актуальним, одним із найцікавіших для дослідників журналістської творчості. Це питання того, як впливає позиція журналіста (а йдеться саме про випадки, коли журналіст керується в роботі, не в останню чергу, власними переконаннями) на висвітлення подій, які він оприлюднює, чи тем, які досліджує. Як впливають життєві обставини, виховання, характер журналіста на його роботу. Особистість журналіста — це вада, яка заважає неупереджено дивитися на речі, чи один зі способів прославитися? На ці запитання спробуємо відповісти. Особистий практичний досвід роботи кожного журналіста є унікальним. Часто, надто ж — у нетипових ситуаціях, журналіст діє неординарно. Аби зрозуміти мотиви, які спонукають журналіста у певних випадках діяти так, а не інакше, замало підходити до вивчення цього питання лише з інструментарієм теорії журналістики. Мабуть, для вирішення поставленого завдання не завадило б скласти психологічний портрет журналіста, вдатися до деяких інших способів дослідження особистості людини. Водночас, одним із найкращих способів зрозуміти вчинки журналіста є аналіз його біографії. Особливо цінним такий підхід є у випадку, коли йдеться про тих журналістів, постаті яких, без перебільшення, можна назвати історичними.

Однією із таких журналісток є італійка Оріана Фаллачі. Свою кар'єру Фаллачі розпочала у 16 років із колонки кримінальної (!) хроніки. Вже незабаром вона стає кореспондентом італійського журналу "L'Europeo", співпрацює з виданнями Європи та Північної Америки. Згодом, на декілька десятиріч, Фаллачі стає військовим кореспондентом. Вона на власні очі бачила майже всі збройні конфлікти новітніх часів: від В'єтнаму до Близького Сходу, від угорського повстання 1956 року до сутичок в 70-х роках у Латинській Америці, від масових вбивств у Мексиці в 1968 році, де її важко поранено, до першої війни в Перській затоці. За цей час Оріана об'їхала увесь ісламський світ. Від 1969 до 1972 року опублікувала серію інтерв'ю з найвідомішими політиками того часу. Саме ці інтерв'ю принесли їй світову славу. Найкращі з них вийшли окремою книжкою — "Інтерв'ю з історією" (1974). Унікальний досвід Фаллачі, набутий протягом цих років, став основою ще для декількох книжок, найвідомішими із яких є: "Якщо помре сонце" (1965), "Людина" (1979), "Іншалла" (1990). Після більш ніж десятирічного творчого мовчання Фаллачі неабиякий резонанс у світі отримала публікація її книжок "Скаженість і гордість" та "Сила розуму".

Зазначимо, що багаторічна робота Оріани Фаллачі у найрізноманітніших галузях журналістики дозволяє не лише внести її ім'я до підручників з історії фаху, а й назвати живою легендою сучасної журналістики. Водночас, заакцентуємо на дуже важливому моменті: легендарність постаті Фаллачі не потрібно розглядати як явище суто позитивне, адже воно пов'язане і з певною ідеалізацією, перебільшенням позитивів та приховуванням негативів видатної постаті; творенням певного міфу, героєм якого стає людина-легенда. Нижче ми ще повернемося до розгляду цього питання, проте додамо, що, беручи до уваги висновки, судження дослідників творчості Оріани Фаллачі, ми часто й самі потраплятимемо до полону цього міфу.

Цікаво, що, попри популярність Оріани Фаллачі у світі, її творчість практично не досліджена в українському журналістському дискурсі. Вочевидь, однією із причин цього є парадоксальність її постаті. Влучною характеристикою журналістки можуть стати її ж слова, якими вона описала персонажа свого першого роману "Пенелопа на війні": "Кожен відчував щось до Мартін, симпатію чи антипатію, задрість чи приязнь, але не байдужість" (5). Справді, байдужою Оріана Фаллачі не залишає нікого. І насамперед тому, що особиста позиція Оріани Фаллачі є головною рисою її творчості. Оріана Фаллачі присутня у кожній своїй книжці, у кожній своїй статті. І, насамперед, у кожному своєму інтерв'ю, завдяки чому ці інтерв'ю стали чудовим індикатором особистості Фаллачі. Саме через це розглянемо інтерв'ю журналістки детальніше.

Головною темою, яку розробляє Фаллачі, є влада. За її словами, беручи інтерв'ю у найвідоміших політиків, вона завжди ставила собі завдання "зрозуміти людину, щоб вивчити, як здійснюється влада". До речі, не в останню чергу, саме завдяки тому, що співрозмовниками Фаллачі були найвідоміші світові керівники, її інтерв'ю мали такий резонанс. Деякі з них навіть вплинули на хід історії. Наприклад, відповіді пакистанського прем'єра Алі Бхутто на запитання Фаллачі про його взаємну ненависть до індійського прем'єра Індіри Ганді призвели до того, що підписання мирного договору між двома державами було відтерміновано.

Головною метою Фаллачі завжди була і залишається боротьба проти того чи іншого виду зловживань владою, насамперед — проти поневолення через війну, диктатуру, культурну чи релігійну експансію, а також — захист людини, яка стає жертвою суспільно-політичного ладу, в межах якого існує. До речі, таке справедливе твердження про лейтмотив творчості Фаллачі, до якого схиляється чимало дослідників, є й елементом міфу, про який ми згадували вище. Довести ми це спробуємо на прикладі епізоду із біографії Фаллачі, пов'язаного з її роботою спеціальним кореспондентом журналу “L'Europeo” у Північному В'єтнамі. Викриття свавілля влади (тут вживаємо цей термін у дуже широкому сенсі) та оборона його жертв стали головними у творчості Фаллачі не випадково. Адже саме “суспільно-політичний лад, який панував в Італії ще до її народження і протягом юності, позначився на житті Оріани (Фаллачі народилася 29 червня 1930 року у Флоренції). На думку багатьох дослідників, саме тому вона стала “найвидатнішим політичним інтерв'юером новітніх часів” (9).

Відповідь на запитання, чому саме влада стала найголовнішою темою Оріани Фаллачі, дослідники її творчості знаходять на перших сторінках біографії італійки: “Зростаючи у фашистській Італії часів Муссоліні, вона зацікавилася владою і тим, як нею зловживають. Вона також усвідомила, що зловживанням владою можна кинути виклик, боротися з ними і, навіть, перемогти” (9). Слід зауважити, що усвідомлення того факту, що жодна влада не є всемогутньою, прийшло до ще малої Оріани завдяки її батькові, який був лідером антифашистського Руху опору, та її власній участі в ньому. Також слід додати, що постать батька і матері Оріани Фаллачі, у той чи інший спосіб, будуть присутніми у її журналістських та художніх творах. Взагалі, творчу роботу Фаллачі можна вважати продовженням боротьби, яку вона розпочала маленькою дівчинкою і не припинила донині. Одним із засобів цієї боротьби для Фаллачі стало інтерв'ю. Тож не безпідставно “Washington Post” написала, що Фаллачі хоче бути “кимось більшим за діамантового інтерв'юера, хоче бути “ангелом помсти”. Не дивно, отже, що на першому етапі своєї журналістської кар'єри Фаллачі мстить насамперед фашистам. Одним із показових у цьому плані інтерв'ю стала розмова Фаллачі з Джіно Бірінделлі — адміралом, колишнім командувачем військово-морськими силами НАТО в Середземноморському басейні та колишнім головою неофашистської партії ІСД/НПС. Фаллачі розмовляла з Бірінделлі 1974 року саме після його виходу із лав партії (1).

“Знаєте, я дивуюся, як ви можете тільки й говорити про фашизм. Вас ніщо не хвилює, окрім фашизму?!” — відреагував адмірал на чергове запитання Фаллачі про неофашистів.

Ці слова підтверджують, що навіть у середині 70-х років ХХ сторіччя політичні сили нацистської орієнтації сильно впливали на життя країни, і те, що саме Фаллачі була одним із найзапекліших борців проти рудиментів фашизму.

Цікаво, що адмірал під час інтерв'ю абсолютно ненавмисно зачепив нерв усієї розмови. Говорячи про те, що члени ІСД мають право зберігати найдорожчі свої спогади (точніше — своє фашистське минуле), Бірінделлі апелював до Фаллачі: “От для вас же, наприклад, дорога пам'ять дитинства?” Мабуть, адмірал і після інтерв'ю не зрозумів, що пам'ять дитинства для Фаллачі — це саме те, що і змушує журналістку, яка сидить навпроти, бити у найболючіші

місця свого співрозмовника. Адже дитячі спогади Фаллачі — це ненависть до війни та її головного винуватця — фашистів.

Під час того інтерв'ю Фаллачі вдалася до свого відомого прийому: аби отримати відповідь на важливе для неї запитання, вона не ставить його відразу, а, так би мовити, поступово підкрадається до нього — за допомогою іншого запитання. “Що ви думаєте про Піночета?”, — запитала Фаллачі. На що Бірінделлі відповів: “Я позитивно ставлюся до державного перевороту в Чилі. Не менш позитивно я ставлюся до Піночета”. Після такої відповіді наступним своїм запитанням Фаллачі викрила справжню суть співрозмовника: “А що ви думаєте про тисячі людей, розстріляних Піночетом?”. Бірінделлі, виправдовуючи диктатуру та її засоби, сказав: “Смерть — це завжди сумно. Але потрібно знати, яка її причина. Адже деякі речі — добрі в одному місці і погані — в іншому...” Очевидним є факт, що Фаллачі в інтерв'ю з Бірінделлі досягла бажаного: ця розмова закінчилася незаперечною моральною та інтелектуальною поразкою Дж. Бірінделлі.

Водночас, якщо інтерв'ю з Бірінделлі може слугувати прикладом того, як журналіст із позиції власних переконань практично знищує свого співрозмовника, якщо той перебуває на іншому боці барикад, то інтерв'ю зі ще одним колишнім нацистом — ученим Вернером фон Брауном, доводить, що особисті погляди журналіста не завжди заважають йому бути об'єктивним. Так, одна із дослідників творчості Фаллачі Елізабет Леві, оцінюючи інтерв'ю Фаллачі з фон Брауном, зазначила, що, “незважаючи на свої антифашистські почуття, вона справді описує фон Брауна справедливо. Вона зображає фон Брауна людиною з позитивними якостями, незважаючи на минуле” (9). А в минулому фон Браун — учений, який разом з іншими науковцями розробляв для Гітлера ракети V-2. Фон Брауна також можна сміливо вважати не лише злочинцем, а й зрадником, адже наприкінці Другої світової війни, відчувши близьку поразку, він та його колеги передали свої наукові напрацювання американцям. У такий спосіб фон Браун став працювати над Космічною програмою США, що автоматично означало прощення гріхів. За словами Е. Леві, Фаллачі зосередилася на важливості вченого для Американської Космічної Програми.

Саме у цій важливості фон Брауна для Америки, на нашу думку, можна бачити причину того, що Фаллачі дуже поблажливо ставиться до колишнього нацистського вченого. Таємниця — в особистому ставленні Фаллачі до Сполучених Штатів. Вже у першій повісті Фаллачі — “Пенелопа на війні” бачимо вияв її великої любові до Америки. І, як видно із найновіших її книжок, ставлення Фаллачі до Штатів анітрохи не змінилося: “Америка є для мене чоловіком, коханцем, якому завжди залишатимусь вірною і лояльною, незважаючи на його вади”, — пише Фаллачі у “Скаженості і гордості” (6; 145). Причиною такої любові Оріани Фаллачі до Америки є її особиста вдячність Сполученим Штатам за перемогу над нацистами Гітлера і фашистами Муссоліні.

Попри все, зазначає Е. Леві, “Фаллачі, батька якої заарештували, ув'язнили і катували фашисти, не могла не брати до уваги того, що фон Браун — фашист”. І оскільки “Фаллачі пише про фон Брауна батькові, вона застосовує свій унікальний стиль, вкладаючи деякі особисті почуття в друкований варіант інтерв'ю”. Журналістка розповідає читачеві про внутрішній діалог, який триває під час інтерв'ю з фон Брауном: “вона відчула запах лимона у подиху фон Бра-

уна, і якийсь спогад про цей аромат постійно тривожив її. Вона не могла згадати, звідки їй знайомий цей запах”. Нарешті їй це вдалося: “пригадую німецького солдата, помитого з голови до ніг милом для дезинфекції, яке мало запах лимона. Ми всі ненавиділи цей запах”. Небагато журналістів використовують техніку опису власних відчуттів у текстах, і ще менше роблять щось подібне до обговорення того, який запах вони відчували під час інтерв’ю. Але Фаллачі — використовує. І, на думку Е. Леві, ця техніка є ефективною, оскільки втягує читача і в інтерв’ю, і в проблему, яку вона розкриває. Подаючи так багато своїх почуттів і фактів із власної біографії у друкованому варіанті інтерв’ю, Фаллачі дає змогу читачеві пережити те, що вона сама пережила. Отже, читач починає глибше розуміти і оцінювати не лише Американську Космічну Програму, а й саму Фаллачі.

Стиль Оріани Фаллачі безумовно може стати предметом ґрунтовніших досліджень. Адже особиста заангажованість у подію та пристрасть, з якою Фаллачі підходить до її розкриття, погляд на співрозмовника власними, а не “холодними” очима безпристрасного записувача, який тримається осторонь, завжди були притаманними їй рисами. Саме тому вона заперечує категорію об’єктивності у журналістиці, називаючи її “лицемірним винаходом Заходу”. До речі, цілком імовірно, що стиль Фаллачі є дивним та специфічним саме у США, де об’єктивність є ледь чи не основою журналістики. Натомість, у Європі, зокрема і в Україні, стиль Фаллачі викличе радше зацікавлення, аніж здивування.

Як бачимо, Оріана Фаллачі є яскравим прикладом того, що журналіст може привертати до себе не меншу увагу аудиторії, аніж його співрозмовник.

Водночас, Оріана Фаллачі є також і прикладом того, як журналіст до певної міри може стати заручником самого себе. Адже надмірна увага саме до журналіста часто призводить до того, що аудиторія звертає увагу не на суть розмови, а на те, як виглядає чи поводить себе журналіст. Звісно, заручниками надто екстравагантної поведінки стають насамперед тележурналісти. А на прикладі Фаллачі бачимо, що й у надрукованому інтерв’ю журналіст може бути присутнім не менш активно. Кожне інтерв’ю є “моїм портретом, — сказала вона Джордан Бонфанте з “Time”. — Вони є дивною мікстурою з моїх ідей, мого темпераменту, мого терпіння, всього того, звідки народжуються запитання”. Багато дослідників сходяться на думці, що техніка інтерв’ю Оріани Фаллачі стала словесним вираженням її особистості.

Тож не дивно, що автор досліджень творчості Оріани Фаллачі Аріко Санто зауважив, що “професійні здібності Фаллачі, як і її оригінальність, були предметом декількох коротких нарисів. Але в жодному з них не зроблено спроби конкретизувати, в чому ж полягає майстерність Оріани Фаллачі чи підкреслити її неповторність як інтерв’юера. Замість цього в тих матеріалах увага звертається на певний ефект від її інтерв’ю” (4).

Саме тому Аріко Санто вдався до глибшого дослідження техніки інтерв’ю Фаллачі. Він, зокрема, відзначає такі її характерні риси, як визначення вразливих місць співрозмовника напередодні інтерв’ю та ґрунтовна підготовка до кожної розмови. За словами А. Санто, ці якості особливо знадобилися Фаллачі під час інтерв’ю з держсекретарем США Генрі Кіссінджером, який зізнався, що бачить себе у міжнародній політиці самотнім ковбоєм, який керує своїм караваном.

Як зазначила Е.Леві, “...вчинок Кіссінджера вразив наш світ. Він ставився до інших світових лідерів як до залежних від себе” (9). Порівнюючи себе з ковбоєм на коні, Кіссінджер показав, що бачить себе героїчним лідером, який спрямовує політику США, а отже — й міжнародну також. Наслідком цього інтерв'ю стала хвиля критики на адресу Кіссінджера, яка не вщухала протягом багатьох місяців у американській пресі. Навіть декілька років по тому Кіссінджер посилався на інтерв'ю з Фаллачі як на “найзгубнішу бесіду, яку будь-коли мав з журналістами”.

Цікаво, що й сама Фаллачі вважає ту розмову однією із найгірших у своєму житті. І це навіть попри те, що, за результатами дослідження громадської думки американців, розмова з Кіссінджером вважається одним із найвідоміших політичних інтерв'ю Оріани Фаллачі.

Ще однією рисою техніки інтерв'ю Фаллачі А. Санто називає вміння використовувати різноманітні способи залежно від конкретних обставин. Серед них — на перший погляд, неадекватні запитання, які вона використовує, щоб вивідати від співрозмовників якомога більше інформації.

Як приклад — інтерв'ю з ефіопським імператором Хайле Селасіє, який відмовився обговорювати факт спроби перевороту, організованого двома його довіреними радниками. Говорити на цю тему імператор не мав бажання тому, що заколотники не були страчені, а загинули як герої. Фаллачі запитала: “Ваша величносте, якщо не маєте бажання говорити про деякі речі, продовжуйте розповідати мені про себе. Кажуть, що Ви дуже любите тварин і дітей. Дозвольте запитати: чи любите Ви так само і людей?” Імператор відповів, що поважає сміливих і гідних людей. Тоді Фаллачі висловлює своє головне судження: “Двоє учасників державного перевороту мали гідність, Ваша величносте. Мали і сміливість”. Селасіє зрозумівши, що опинився у скрутному становищі, почав вимагати від журналістки залишити цю тему: “Досить, досить! Досить про це”. Протягом бесіди Селасіє щонайменше шість разів різко наказував Фаллачі змінити тему.

Одним із талантів журналістики є її вроджене вміння швидко пристосуватися до будь-якої ситуації і відчувати наперед вигідний напрям у бесіді, після чого робити несподіване і незручне для співрозмовника відкриття (8).

Яскравим прикладом демонстрації цього вміння Фаллачі стало інтерв'ю з Аріелем Шароном (2), який обіймав тоді посаду Міністра оборони Ізраїлю. Розмова відбулася 1982 року — відразу по тому, як під тиском Ізраїлю та США столицю Лівану Бейрут залишила армія Організації визволення Палестини. Однак, аби досягти свого, Ізраїль вдався до масових бомбардувань Бейрута, внаслідок яких загинула велика кількість мирних мешканців, зокрема дітей. Під час інтерв'ю Фаллачі вдалося дізнатися від Шарона, що напад ізраїльтян на Ліван та вчинені там звірства над неозброєним населенням і палестинцями були заздалегідь узгоджені зі США. Після тих подій Шарона почали називати катом Бейрута. Водночас, ще одне відкриття під час того інтерв'ю Фаллачі зробила для самого Шарона, який, схоже, до розмови не бажав миритися із тим, щоб його називали катом. Слід зауважити, Оріані Фаллачі дозволила зробити це відкриття впевненість у тому, що вона має рацію. Головне запитання, яке Фаллачі у різний спосіб декілька разів поставила Шаронові: навіщо було жертвувати стількома життями заради сумнівного успіху? Шарон вперто заперечував усі закиди

Фаллачі, повторюючи: “ми бомбардували лише військові об’єкти”, “це була військова операція”, “я не брешу”. Тоді Фаллачі вдалася до свого найважливішого аргументу: “Генерале Шарон, я можу закидати вас фотографіями вбитих і скалічених дітей Лівану”. “Я хотів би їх побачити”, — відповів міністр. Тоді журналістка передала йому знімки вбитих дітей віком від одного до шести років. Найстрашніше на цих фото — діти, розчленовані на шматки. Відірвана нога, відірвана рука, яка ніби просить помилування. Після цього Шарон не мав що сказати на свій захист. Він лише розгублено вимовив: “Я... Мені дуже шкода. Дуже, дуже шкода... Я засмучений. Однак таке трапляється всюди”. Зауважимо, що відповідь Міністра оборони Ізраїлю нагадує відповідь адмірала Бірінделлі, на запитання Фаллачі про кількість жертв режиму Піночета. До речі, журналісти “Литературной газеты” назвали інтерв’ю з Бірінделлі “автопортретом неофашиста”. А підзаголовком до інтерв’ю з Шароном слугували такі слова: “Як ізраїльський генерал сам себе відлупцював”. Звідси, а також із цілої низки подібних випадків, можемо зробити висновок, що однією із характерних рис Фаллачі є також вміння вести розмову так, що співрозмовник сам розкриває свою справжню сутність. Для цього Фаллачі застосовує не лише певні логічні комбінації, а й, скажімо, чинить моральний тиск на співрозмовника, в результаті чого він розповідає те, що старанно намагався приховати від журналістки.

Цікаво, що, практично громлячи ізраїльського генерала, Фаллачі автоматично не стає на бік його противника (у цьому випадку — Арафата). Свою ненависть до палестинського керівника італійка висловила ще за 10 років до інтерв’ю з Шароном. За словами самої Фаллачі, Арафат ніколи не пробачить їй того, як вона зобразила його в збірнику “Інтерв’ю з історією”. І, як бачимо зі “Скаженості і гордості”, через багато років ставлення Фаллачі до Арафата зовсім не змінилося:

“Цей вдаваний воїн, який вічно виступає в уніформі, як Піночет, ніколи не вдягав цивільного одягу і ніколи не брав участі в жодній битві. Вести війну він доручає іншим. Невігласам, які в нього вірять. (Зауважимо, що у книжці Фаллачі пише: “боротьбу залишає своїм бідним підданим, тим бідним Христам, які в нього вірять” (6; 59). Також вона зазначає, що “в минулому немало захищала палестинців. Може, навіть більше, ніж вони цього заслуговували”).

Із цих слів напрашується висновок, до якого схиляється чимало дослідників творчості Фаллачі: розмовляючи з представниками влади, людьми, які мають ті чи інші повноваження, або керівниками ворогуючих сторін, Фаллачі не займає позиції жодної з них. У будь-якому конфлікті вона — на боці потерпілих. Насамперед — простих людей. Вона пише від імені скривджених.

Однак у цьому випадку слід зробити одне зауваження. Вище ми вже зазначали, що твердження про Фаллачі — захисницю скривджених є частиною легенди, створеної навколо її особи. Звісно, “темні” епізоди творчості Фаллачі не беруться творцями міфів до уваги, оскільки можуть зашкодити створюваному ними іміджу. А такі епізоди, на жаль, теж траплялися: 1969 року кореспондент журналу “L’Europeo” Оріана Фаллачі вирушила до Північного В’єтнаму (ДРВ). Італійський тижневик заздалегідь проанонсував репортажі свого спеціального кореспондента (3). Однак очікувані матеріали викликали обурення в суспільстві. Міріам Мафаї, головний редактор журналу “Noi donne”, так відреагувала на в’єтнамські репортажі “експерта з питань війни та світської хроніки,

приятельки сімейства Кеннеді, президентів різних республік і принцеси Маргарет” Оріани Фаллачі: “Репортажі, навколо яких тижневик “L’Europeo” здійняв нечуваний рекламний галас, свідчить про неспроможність журналістки вникнути в суть того, що відбувається. Брехня — твердження Фаллачі, нібито центр Ханоя ніколи не бомбардували... Ключ, у якому Фаллачі вирішує питання про В’єтнам і в’єтнамців: “А що, коли війна їм подобається? Ця думка не покидала мене”.

У наступних рядках свого коментаря Мафаї намагається знайти причину такого ставлення Фаллачі до в’єтнамців і знаходить її у проамериканській позиції журналістки: “Отож, якщо мешканців Північного В’єтнаму не можна назвати агресорами, значить, потрібно сказати принаймні, що війна їм подобається і що саме тому вони — маленькі, голодні та жорстокі — б’ють американців — високих, багатих і, по суті, добрих та щирих”.

Завершила свій відгук головний редактор “Noi donne” переказом слів Фаллачі — одним реченням, яке може спростувати низку аргументів на користь Фаллачі-людинолюба, захисника скривджених. “Оріана Фаллачі прямо говорить, — пише Мафаї, — що живі в’єтнамці їй уже не подобаються”.

Такі епізоди біографії Фаллачі підтверджують, що італійка є постаттю дуже суперечливою. А тому, говорячи про неї, досліднику варто брати до уваги аргументи як прихильників, так і противників Фаллачі.

Наприклад, ще одним недоліком Фаллачі можна вважати той факт, що вона часто ображає свого співрозмовника. Так, беручи інтерв’ю в Аятоллі Хомейні, Фаллачі по-своєму відреагувала на слова іранського керівника про те, що чадра та паранджа є одягом, що найбільше пасує кожній молодій поважній жінці, і тому Фаллачі також повинна його носити. Фаллачі просто зірвала чадру з голови зі словами: “Ось що я зроблю з вашою середньовічною ганчіркою”.

Джой Вулф у зв’язку з цим зазначає, що, працюючи журналістом, переконався: “неможливо залишатися незворушним спостерігачем, виконуючи свою роботу. Практично завжди краще мати свою думку” (8). Водночас він додає, що “коли ця думка змінюється в процесі збору інформації, то і автор і читач в результаті дізнаються більше”. Як бачимо, такого роду конформізм не притаманний Оріані Фаллачі. Відтак і читач, якщо прийняти думку Вулфа, не має змоги дізнатися більше. Навпаки, Фаллачі не лише трансформує власні думки та почуття у запитання, а й описує їх.

Саме у способі викладу матеріалу, який притаманний Оріані Фаллачі, приховується ще один негатив, навіть — небезпека. Описуючи свої враження та почуття, які журналіст відчуває до свого співрозмовника чи висвітлюваної ним події, він дуже легко може вдатися до нав’язування своєї думки аудиторії. Також у такий спосіб журналіст (а якщо дивитися ширше — видання чи навіть сили, яким воно належить) може тенденційно, у вигідному для нього світлі, подавати спотворену картину події. Окрім того, під свої враження журналіст може маскувати такі характеристики описуваного об’єкта, які вигідні йому, або навіть третій стороні. Єдиним позитивним моментом у таких випадках може бути лише благородство журналіста, який вдається до таких кроків. Проте у будь-якому разі такі методи важко назвати суто журналістськими. Зазначимо, що Оріана Фаллачі у своїй практиці вдавалася до таких дій. Про це вона розповіла виданню “Politika”. Йдеться про інтерв’ю Оріани Фаллачі з лідером “Солідарності”

Лехом Валенсою (7). “Як людина Валенса мені не подобався, але, як багато хто, я опинилася перед великою дилемою: або прислужитися росіянам і написати, що із Валенсою не все ОК, або допомогти боротьбі за демократію і написати, що з Валенсою все гаразд. Вибрала другий варіант і не мала рації. Він був надзвичайно порожнім”. Таким чином, Фаллачі в одному випадку зі щирими намірами допомагає силам, які, як і вона сама борються за свої ідеали, з іншого ж, визнає, що чинить певною мірою неправильно, спотворюючи правдивий образ побаченого нею.

Певний підсумок до розкриття теми ролі особистих мотивів Оріани Фаллачі у її журналістській діяльності можна підвести згадкою про ще одне інтерв'ю Фаллачі, яке часто називають найважливішим у її житті. 1973 року журналістка поїхала до Греції, аби порозмовляти з Алексом Панагулісом — лідером грецького руху опору, якого тільки-но випустили із в'язниці. Покарали його за спробу вбивства 1968 року грецького диктатора Пападопулоса. Годі й говорити про подібність постаті Панагуліса з батьком Оріани Фаллачі. Сміливо можна сказати, що те інтерв'ю стало доленосним у її житті. Кохання, яке спалахнуло між ними, було нещасливим: Панагуліс вимагав від Фаллачі, аби вона покинула журналістику, пив. Згодом Оріана завагітніла, однак, у неї трапився викидень. Історія їхніх взаємин була нетривалою: грецький революціонер загинув 1976 року в автокатастрофі, у випадковість якої не повірив практично ніхто. Водночас, без цих трагічних подій у житті Фаллачі ніколи б не побачили світ два її бестселери: “Лист до ненародженої дитини” та “Людина”, присвячений Панагулісові. 1979 року, після трирічної роботи у повній ізоляції від зовнішнього світу, Фаллачі заявила, що закінчила свою найголовнішу книжку. Щоправда, реакція на цей роман була неоднозначною. Грецька преса писала, що Фаллачі з особистих мотивів заплямувала пам'ять героя грецького руху опору. Натомість, в Італії вона отримала за “Людину” престижну літературну премію “Premio Viareggio”. Як бачимо, і тоді написане Оріаною Фаллачі сприйняли досить неоднозначно. Водночас, лояльні до Фаллачі критики, та й сама Фаллачі, і у цьому випадку доклалися до витворення легенди. Кохання Панагуліса і Фаллачі стало ще одним міфом. За словами Фаллачі, вона ніколи не любила тіло грецького бунтівника. З цього біографи, лояльні до Фаллачі, зробили висновок, який, з використанням слів самої журналістки, звучить так: “лише людина з проникливістю Фаллачі могла так досконало показати, що краса — це не те, як людина виглядає, а те, на чому він чи вона стоїть і за що бореться”.

Як бачимо, зробити однозначні висновки із вищесказаного про таку суперечливу постать в історії світової журналістики не просто. Водночас, саме ця контрверсійність Фаллачі дає нам право говорити, що її творчість заслуговує глибшого вивчення: цікавими для дослідників будуть не лише її інтерв'ю, а й художні та публіцистичні твори. Важливо було б зрозуміти, чому, наприклад, в одному випадку Фаллачі вибудовує інтерв'ю лише одним запитанням (“Генрі, ви що, за війну?”), — спитала вона держсекретаря США Кіссінджера 1974 року, маючи на увазі американську агресію проти В'єтнаму) (10), а в іншому — стає на бік США і пише, що “живі в'єтнамці їй більше не подобаються”? Та й, зрештою, варто було б дізнатися, чому Фаллачі, яка так лояльно ставиться до США, завдає удару по іміджу однієї із найзначніших осіб американської та й світової політики? Або чому 1982 року вона пише, що США сприяли Ізраїлю в окупації

Бейрута і звинувачує Шарона, що той привів світ до “апокаліптичного провалля”, а 2002 року називає того ж Шарона “по-шекспірівському трагічним героєм” і заявляє: “Я з Ізраїлем”? Словом, чому особиста позиція Фаллачі, з якої вона завжди розглядала ті чи інші явища життя, і завдяки якій прославилася, зазнавала таких кардинальних змін? Це навіть не всі запитання, які провокує своєю діяльністю Оріана Фаллачі, і які, очевидно, стануть предметом майбутніх наукових досліджень у галузі журналістики.

1. Автопортрет неофашиста // Литературная газета. — 1974. — № 42. — С.9.
2. Откровения палача Бейрута // Литературная газета. — 1982. — № 42. — С. 9.
3. Падение Орианы Фаллачи // Литературная газета. — 1969. — № 20. — С.14.
4. *Санто А.* Да ступиш леда. Един поглед в дълбочина верху техниката за интервюиране на Ориана Фаллачи // Съвременне журналистика. — 1988. — Ч. 1. — С. 210.
5. *Fallaci O.* Penelopa na wojnie. — Warszawa: PIW, 1979. — 218 с.
6. *Fallaci O.* Wściekłość i дума. — Warszawa: Cyklady, 2003. — 184 с.
7. *Jędrzyk M.* Oriana Fallaci. Wściekła // 2gazeta.pl/obcasy
8. *Wolf J.* Writer hero: Oriana Fallaci // www.myhero.com
9. <http://www.giselle.com/oriana.html>
10. http://www.globalrus.ru/we_they/they/84766/

PHENOMENON OF ORIANA FALLACHI'S PERSONALITY (IN THE CONTEXT OF HER CREATIVE WORK)

Andriy Ischyk

Lviv Ivan Franko National University

79000 Lviv, Universytetska Str. 1

Tel. office: (032) 296-47-75

E-mail: journft@franko.lviv.ua

The article familiarizes the reader with the biography of an Italian journalist Oriana Fallachi, who is famous in the West due to her controversial artistic, journalist and publicist projects, and, at the same time, almost unknown in Ukraine. The author observes Fallachi's person in the light of her interviews with world leaders, since it is thanks to these conversations that she became called the best political interviewer and the most outstanding journalist in the world.

A particular emphasis is placed on the Oriana Fallachi's personal qualities which favoured her success and became the basis of her style.

Key words: Oriana Fallachi, political interview, power, myth creation around personality, thought manipulation.

Стаття надійшла до редколегії 15.09.2005